

УДК 327

ЕВРИСТИЧНІ ПРИНЦИПИ КОНСТРУКТИВІСТСЬКОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ ДОСЛІДЖЕНЬ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Святослав Мотрен

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки,
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна
e-mail: s.motren@gmail.com*

Розглянуто конструктивістський підхід як методологічну основу дослідження міжнародних (зокрема міждержавних) відносин. Проблему проаналізовано в контексті розгортання «великих спорів» у теорії міжнародних відносин. Вихід дослідницького інструментарію за рамки міжпарадигмального протистояння зображується як висхідний пункт становлення конструктивізму. Особливу увагу звернено на співвідношення конструктивістських трактувань із засадничими принципами неореалізму.

Ключові слова: методологічні дебати, міжкультурна комунікація, ідентичність, інтерпретація, «м'яка сила», співпраця.

Методологічні концепти конструктивістського підходу дедалі більше отримують прихильність у наукових колах. Одночасно залишаються нез'ясованими його місце і статус у системі міжнародних досліджень, зокрема політологічних. Потребують чіткішої кристалізації ролі методологічні зв'язки з попередніми парадигмами, разом з паралельним установленням унікальності в поясненні політичних явищ та процесів.

У зв'язку з цим мета статті – розкрити сутнісні особливості конструктивістського підходу щодо вивчення норм міжнародного політичного процесу. Тому вважаємо за необхідне виявити принципи конструктивістського аналізу на тлі ширшого методологічного спектра, детальніше зосередитись на підставових чинниках виникнення конструктивізму та розвитку його інструментарію.

Генеалогію конструктивізму в теорії міжнародних відносин розглядала О. Сафронова, характеризуючи витоки згаданого напрямку і простежуючи його в контексті становлення нового дослідницького порядку денного, позначеного «синтезом нео-нео» – синтезом неореалізму та неоліберального інституціоналізму, котрі ґрунтуються на системному підході [2, с. 102]. Цей відносно новий напрям, на думку вченої, вже посів міцні позиції в американській науці про міжнародні відносини. Індекси посилань на праці конструктивістів перевищили класику неореалізму і поступово стають центральними в програмах навчальних дисциплін. Однак поза межами іноземної літератури конструктивістські концепції все ще трактуються як «новітні», а це, поряд з визнанням новизни, наголошує на невизначеності їхнього місця у сучасній теорії міжнародних відносин. Учена пояснює таку ситуацію відривом іноземних колег у галузі наукових досліджень. Недоступні

раніше зарубіжні досягнення лише за останні 10–15 років увійшли до широкого наукового обігу на пострадянських теренах. Зважаючи на ці об'єктивні обставини, для їхнього повноцінного осмислення та застосування необхідний час [2, с. 99].

З'яву конструктивізму в науці про міжнародні відносини О. Сафронова пояснює динамізмом процесу оновлення знань про об'єкт. Традиційно теорію міжнародних відносин становила сукупність наукового знання, внесеного представниками трьох основних парадигм: реалістської; ліберально-ідеалістської; неомарксистської. Проте такий «трикутник», вважає дослідниця, перестав відповідати концептуальному розмаїттю, яке утворює сучасна теорія міжнародних відносин.

Аби вийти на сучасний етап, О. Сафронова пропонує використати хронологічний принцип: виокремити періоди домінування тієї чи іншої парадигми, простеживши зміну теоретичного лідера в дослідницькому порядку денному – перебіг «великих спорів» [2, с. 101]. У минулому найпотужніші дискусії точилися між реалістським і ліберально-ідеалістським напрямками. Тривалий час перший з них домінував.

Для аналізу сучасного стану теорії міжнародних відносин та з'ясування місця конструктивізму зокрема вчена подає таку послідовність «великих спорів».

У 30 – 40-х роках ХХ ст. «великі спори» започаткувало протистояння між реалізмом та ідеалізмом. У 50 – 60-х роках його замінили дебати між модернізмом і традиціоналізмом. Від 70-х років триває постпозитивістський спір, або, як його ще називають, – спір між транснаціоналізмом та «державо-центричною» парадигмою.

О. Сафронова звертає увагу, що внаслідок другого «великого спору» теорії міжнародних відносин було надано позитивістський «науковий» статус. «Єдине методологічне підґрунтя, – за її словами, – забезпечило можливість виходу дисципліни за межі несумісності реалістичної та ліберально-ідеалістичної парадигм...» [2, с. 102]. Наприклад, у другій половині 80-х років ХХ ст. у теорії відбувся концептуальний зсув. Пост-позитивізм кинув виклик фундаментальним методологічним основам позитивізму. Під сумнів було поставлено раціоналістичну теорію пізнання, яка розділяє суб'єкт і об'єкт дослідження, передбачає можливість отримання «об'єктивного» знання про об'єкт.

Третій «великий спір» позначив глибокий розрив з «канонічними» парадигмами. Саме постпозитивістські концепції, стверджує О. Сафронова, стали сприятливим ґрунтом для становлення конструктивізму.

Термін «конструктивізм» (лат. *constructio* – побудова) запровадив 1989 р. Н. Онаф, аби дати конструктивну відповідь на постпозитивістський виклик. Упродовж 90-х років ХХ ст. конструктивізм поділився на кілька напрямів.

Важливого значення для з'ясування місця конструктивізму О. Сафронова надає системному підходові. Його визнають практично всі дослідницькі школи. Системне розуміння міжнародних відносин властиве передовсім неореалізму.

Розглядаючи закономірності функціонування міжнародної системи, неореалісти акцентують на її структурі. Структура ж трактується як розподіл матеріальних можливостей між ключовими гравцями – великими державами – щодо котрих структура є «примусовою силою», здатною визначати їхню поведінку, обмежувати свободу. Актори не в змозі контролювати систему, вона неминуче постає між їхніми намірами та діями. Натхненник теорії структурного реалізму – К. Волтц.

Представник американського конструктивізму А. Вендт також використовує системний підхід, але наголошує на соціальному характері міжнародних відносин. На його думку, структура – не матеріальний, а соціальний феномен; взаємодії акторів творять соціальну реальність. Структура й актори, згідно з ученим, мають рівний онтологічний статус, вони взаємообумовлені в соціальному процесі [2, с. 103]. Цей процес, вважає дослідник, заснований на ідеях акторів про природу і ролі Себе та Інших. Однак ролі не є атрибутами самих акторів – це «об'єктивні, спільно встановлені позиції». Соціальні структури розподіляють ідеї, котрі актори сприймають або відкидають. Ідеї, що поділяють всі актори, утворюють «культуру». Культура передбачає «структуру ролей». Залежно від того, яка структура ролей домінує («друг», «суперник» чи «ворог»), відповідна їй культура характеризує міжнародну систему – «кантіанська», «локкіанська» чи «гоббсіанська» [2, с. 104].

Структура впливає на ідентичності й інтереси акторів, котрі трансформуються у довгостроковій перспективі. Від цього залежатиме зміна структури ролей і культури. Самі ж актори – результат невтомної взаємодії.

Визначити чіткі методологічні засади конструктивізму намагається Л. Сморгунов, використовуючи висхідну тезу: «Чинники людської свідомості постають значущим елементом формування інтересів і спрямованості суспільної діяльності загалом» [3, с. 2].

Сутність суспільних відносин виражається як конструкт уявлень, ідей, поглядів, що формуються в процесі інтересуб'єктивної взаємодії та є актуальними в той чи інший період. «Ідеї і комунікація це – ядро конструктивістського підходу до аналізу соціальних фактів і процесів» [3, с. 3].

Під час комунікативних практик суб'єкти обмінюються ідеями, де відображено їхні цінності, світоглядні основи. Консенсуальні ідеї конституують соціальну реальність. Дослідник наголошує на значенні консенсуального характеру ідей: вони стають консенсуальними, коли актори починають вірити в їхню цінність і взаємно визнають обґрунтованість [3, с.4]. У такий спосіб влада ідей визначається мірою їхньої консенсуальності.

З позиції заданої методології розпочнемо аналіз міжнародних відносин. Конструктивістському розумінню міжнародних відносин як відносин соціальних, де актори керуються очікуваннями та переконаннями стосовно одне одного, відповідає концепція «м'якої сили» Дж. Ная. Простежимо розвиток проблеми практичного застосування «м'якої сили» Е. Пановою у статті «Сила привабливості: використання «м'якої влади» у світовій політиці». Згідно з концепцією «м'якої сили» здійснювати вплив можна не лише традиційними методами – за допомогою військових, економічних потуг, а й силою власної привабливості, що спонукає об'єкт добровільно скоритися і змінити свою поведінку в напрямі, бажаному для суб'єкта. Вона застосовує переконання, котрі формуються в об'єкта впливу. Серед ресурсів «м'якої сили» Дж. Най виокремлює культуру, ідеологію, інститути, котрі морально виправдані й легітимні. Критики «м'якої сили», констатує Е. Панова, зауважують певну розмитість цього поняття. Чітко не встановлено, що робить – річ, ідею чи явище – привабливими для одних і непривабливими для інших. Відповідно відкритим залишається питання про природу «м'якої сили» та її успішне застосування у випадку конкретної цільової аудиторії [1, с. 91].

Конструктивістський підхід допомагає вирішити цю складність, оскільки «реальність» і всі поширювані факти про світ розглядає не як об'єктивну даність, а як результат колективного комунікативного процесу. Всяка «правда» або «реальність» конструюється соціально в процесі обміну інтерпретаціями. З-поміж усього їхнього розмаїття перемагає одна або декілька, після чого набуває статус «реальності». Відтак «привабливість» є унікальною інтерпретацією, що стає «дійсністю» після її перемоги над іншими інтерпретаціями в процесі комунікативного обміну [1, с. 92].

За ступенем оцінки статусу соціальної реальності Л. Сморгунів пропонує розрізняти «м'яких» і «строгих» конструктивістів. Перші залишають поза увагою проблему статусу, акцентуючи на конструктивній ролі ідей, від котрих залежить прийняття рішень, вибір методів і напрямів діяльності. Другі ж використовують інтерсуб'єктивний статус реальності за вихідне положення. Цей напрям, що отримав назву «онтологічного конструктивізму», розглядає реальність суто наслідком соціальної взаємодії [3, с. 5].

Цікавим з погляду сприйняття реальності як наслідку міжсуб'єктно сконструйованої матриці переконань є бачення образу держави. Сенс його близький до природи «соціальних ролей» у психології: образ набуває цілісності в процесі міжсуб'єктивного обміну інтерпретаціями, після того, коли одна одержує перемогу над іншою.

Застосовуючи дослідження Дж. Маттерн, Е. Панова звертає увагу на твердження, що інтерпретація суб'єктом явищ або речей відображає його власну сутність: «участь у комунікативному обміні дає акторам можливість відтворювати ті самі реальності (соціальні ролі), котрі передусім обумовлюють їхнє існування» [1, с. 92].

Методологічне застосування цього концепту простежуємо на такому прикладі. Образ Сполучених Штатів Америки, що визначає цю країну як гегемона, експортера демократії, передбачає власне суб'єктивне сприйняття США себе демократичною країною. В умовах взаємодії з іншими соціокультурними реальностями вони відстоюють свою інтерпретацію. У світлі окресленої методологічної схеми постає ключове питання: «Що забезпечує перемогу одних інтерпретацій над іншими?» Для уточнення поняття «м'яка сила» в цьому контексті Е. Панова пропонує звернутися до вчених, котрі в своїх напрацюваннях використовували семіотичні конструкти. Розглядаючи, в який спосіб одна держава змінює систему кодів сприйняття реальності іншої держави, ці дослідники наголошують на важливості правильно обраної мови подання матеріалу [1, с. 93].

Під час взаємодії на міжнародній арені суб'єкти доходять висновків про стан реальності на основі інтерпретаційних кодів. Кожен суб'єкт має власні культурні, лінгвістичні, соціальні фільтри й установки, за допомогою чого засвоює інформацію, що надходить, та інтерпретує себе, свою роль і місце у світі. Аби переконати реципієнта у правильності власної інтерпретації та заручитися підтримкою ключової аудиторії, науковці радять застосовувати риторику «тонкого настроювання» (fine tuning). Її зміст розкривається у витриманих, нейтрально налаштованих інтерпретаціях.

Тактика «вербальної боротьби» не повинна містити протиставлення – «за чи проти», «добро чи зло», «свій – чужий». Нав'язування за допомогою «репрезентативної сили» виключно однозначної позиції рано чи пізно спричинить

непокою. Натомість потрібно, аби реципієнт добровільно підтримував суб'єкта впливу і не волів змінити свою позицію. Це передбачає можливість співпраці за широким спектром питань.

Те, що вирізняє «м'який вплив» з-поміж інших видів впливу, – це незрівнянно більша свобода вибору. Е. Панова називає ресурси, що здатні забезпечити довготривалий ефект м'якого впливу, насамперед освіту і розвиток соціально-гуманітарного знання [1, с. 93]. На її думку, соціогуманітарне знання встановлює межі, за допомогою котрих суб'єкти інтерпретують процеси, що відбуваються у світі. На сучасному етапі, коли доступ до інформації отримують дедалі більше людей, конструювання цього знання має перебігати у діалозі, дебатах як основному способі просування ідей. Демонстрація досягнень культури та способу життя стає кращим шляхом заручитися підтримкою міжнародного співтовариства [1, с. 94].

Особливе значення у формуванні довгострокових партнерських відносин Е. Панова надає «публічній дипломатії». Її головне завдання – розвиток і зміцнення міжкультурних зв'язків. Програми обміну, освітні гранти, залучення до країни іноземних студентів та спеціалістів сприяють зближенню суспільств і дають нагоду створити спільну систему цінностей, віднайти орієнтири, котрими рухатимуться разом представники різних культурних світоглядів [1, с. 94].

Іншим надзвичайно важливим аспектом публічної дипломатії як інструменту м'якого впливу є робота з міжнародною громадською думкою. Цей інструмент поступається культурно-освітнім програмам за ступенем тривалості, але здатний забезпечити швидкий результат. Реалізується він за допомогою медіа.

Згідно з описом Г. Штрамайера реальність сприймається у тріступеневому вимірі: від початкового джерела – через засоби масової комунікації – до свідомості реципієнта. Виокремимо ключові, на наш погляд, моменти, котрі автор виводить зі схеми: лише 20% інформації реципієнт отримує з власного досвіду, решта передається через інформаційні засоби; трансляції інформації через медіа передують механізми відбору та трансформації, внаслідок чого відбувається часткове перекручення змісту вихідного повідомлення [5, с. 87]; на рівні індивідуального сприйняття отримувач надає інформації змісту, вкладаючи в його основу свої попередні знання й установки [5, с. 88].

Отже, зміст повідомлення, яке подає комунікатор, викривлюється у двох точках – точці перетину із мас-медіа та точці перетину мас-медіа й аудиторії. У такому світлі актуалізується модель комунікативного процесу Г. Лассвелла: «хто, що говорить, через який канал, кому, з яким ефектом»? [5, с. 89]. Аби досягти максимального ефекту впливу, комунікатор повинен враховувати відмінності в інтерпретаційних кодах, своїх та реципієнта, а також уважно стежити за процесом відбору й подання інформації ЗМІ. В умовах сучасного медіа-ринку, коли підвищується рівень стандартів новин, необхідно робити ставку на якісний інформаційний продукт, першочергове значення для якого мають нові фахові підходи, а вже згодом – погляди [1, с. 95].

На завершення спробуємо пояснити, чому науково-політичний дискурс, у центрі якого – концепція «м'якої сили», потребує дедалі більше дослідницької уваги.

Автори статті «Міждержавна співпраця: можливості соціологічного підходу» зазначають: тріумф політичного реалізму, що тривав від середини 30-х до початку 70-

х років ХХ ст., витіснив дослідження проблеми співпраці на другий план, закріпивши за нею поруч з проблемою конфлікту місце на периферії. Унаслідок цього склалася ситуація диспропорції: конфліктологія набула статусу відносно самостійного дослідницького напрямку, а напрацювання в галузі міждержавної співпраці було несистематичним додатком, стосувалось окремих аспектів – утворення військово-політичних блоків, економічної допомоги слабозвинутим країнам. Ситуація змінилася на початку 80-х років, коли дослідників зацікавило питання інтеграції. Перше місце в науковому пошуку посіли чинники співпраці між державами – внутрішні мотиви, реакція міжнародної системи, причини та наслідки, форми і типи [4, с. 131].

Автори звертають особливу увагу на ту обставину, що дискусія з питань міжнародного співробітництва виходить за рамки міжпарадигмального спору. Попри характерну анархічність міжнародного середовища, можливість співпраці не заперечується. Для нас же вагоме значення має визначення, якого дотримується більшість наукового співтовариства: співпраця є ситуацією, коли одні актори регулюють свою поведінку відповідно до очікувань і вподобань інших через процес координації політик [4, с. 132].

В основу коопераційних відносин покладено консенсус. Розглянемо, де він постає найімовірніше.

Щодо умов, сприятливих для міждержавної співпраці, автори наводять низку гіпотез, які здавна обговорюються у контексті дискусії між двома найвпливовішими напрямками – неолібералізмом та неореалізмом. Пункти обговорення стосуються контексту і змісту, порівняння корисності й витрат, накладання державних інтересів на взяті перед партнером зобов'язання.

Так, на думку неореалістів, анархія міжнародного середовища неминуче позначається на характері міждержавної співпраці, накладаючи свої обмеження. За відсутності верховної влади, кожен повинен розраховувати лише на себе і власні сили. Неоліберали визнають ці ускладнення, але не вважають їх закономірністю. Для неореалістів смислоутворюючим чинником співпраці є питання спільної військової безпеки. Неоліберали ж розглядають співпрацю у широкому значенні взаємних економічних вигод. Неореалісти висловлюють таку думку: стурбованість держави щодо очікуваного прибутку може перешкодити співпраці. Жодна держава не погодиться на менше, ніж має держава-партнер, коли її потенційна абсолютна вигода під час стартових можливостях була вищою від тієї, яку вона отримала в коопераційному процесі. Крім цього, зберігається традиційний пріоритет державних інтересів.

Неореалісти основним інструментом аналізу вважають примус та обмеження з боку системи і реальні можливості, фактичний потенціал кожної конкретної держави. Неоліберали, не заперечуючи цих чинників, ураховують державні наміри. Спрямованість і відповідний настрій держави можуть виявитись не менш істотними для аналізу, ніж наявний розподіл сил.

Останнім пунктом у дискусії постають міжнародні режими й інститути. Ставлення обох підходів різняться стосовно оцінки впливовості їхньої регулятивної ролі: на думку неореалістів, міжнародний чинник не здатний пом'якшити ефект примусу міжнародної системи на користь співпраці між державами настільки, наскільки це доводять неоліберали.

Дискусія двох методологічних підходів порушила низку важливих проблем, сформувавши своєрідний проблемний клубок міжнародних відносин, виявивши одночасно слабкості кожної зі сторін. П. Циганков і А. Циганков звертають увагу на те, що обидва напрями збігаються в апеляції до раціональності. Процес ухвалення рішень оцінюється з позиції максимізації результату: збереження влади, у випадку неореалістів, і примноження багатства, у випадку неолібералів. Інших міркувань у розрахунках політичних акторів практично немає [4, с. 135].

Економічні й владні інтереси розцінюються як стала незмінна величина. Завдання дослідника – визначити, хто з гравців спроможний обрати найефективнішу стратегію і за її допомогою найповніше реалізувати свої устремління. Це підтверджує очевидну вузькість зазначених підходів. Відкритими залишаються питання про тенденції до змін у міжнародному середовищі, причини, котрі їх зумовлюють, характер міжнародного режиму і те, чи легко він пристосовується до змін у розподілі сил, а також те, які чинники впливають на міжнародну стабільність.

Шукати відповіді на означені питання автори пропонують у доробку соціології та соціальної психології.

Соціологічний напрям ґрунтується на аналізі цінностей, котрі формуються під дією культурних норм і традицій. Інтереси не є чимось даним, а безпосередньо залежать від чинників свідомості. Навіть коли ми сприйmemo гіпотезу про анархічну схильність зовнішнього середовища, то повинні констатувати: анархія є тим, що з неї роблять суб'єкти, а не тим, що існує як об'єктивна даність.

Автори роз'яснюють суть конструктивізму як одного з найвпливовіших методологічних підходів у межах соціологічного аналізу. За функціонуванням системи, діяльністю суб'єктів можна стежити крізь призму певних нормативних величин, відповідно до котрих варіюватимуться ідентичності акторів, а водночас – їхні інтереси. Середовище, в якому грають актори конструюється прямо пропорційно до перебігу їхньої гри. Дія, що розгортається, не задається певним алгоритмом, а залежить від контакту гравців з нормативним оточенням. Тому предмет потрібно вивчати емпірично [4, с. 136].

Конструктивісти наголошують на самодостатності міжнародних норм, котрі не лише залежать від усвідомленого зусилля суб'єктів, а й складаються також самі собою, поза участю ззовні.

Отже, підсумовуючи наш виклад, зазначимо: основний внесок конструктивізму – це пошук і запровадження альтернатив, які виходять за рамки традиційних підходів. Серед ключових принципів конструктивістського аналізу вирізняють: інтерсуб'єктивність; системність; визнання анархічного середовища таким, що має суспільний характер. Центральною категорією постає ідея. Саме ідеї в конструктивістському проекті підтримують структуру міжнародних відносин, процес розподілу ідей відповідає за їхній характер. Одні ідеї є універсальними, поділяються більшістю акторів, інші – частковими та приватними. Від змістової наповненості універсальних ідей залежить структура ролей – «ворог», «суперник», «друг» – і, відповідно, модель міжнародної системи – гоббсіанська, локкіанська, кантіанська.

Істотний аспект у розвитку конструктивізму – розгортання його аргументації в контексті подолання традиційної дихотомії «або-або», заміни її принципом «і-і». Як наслідок – поєднання у конструктивістському світогляді різних теоретичних засад.

Серед концептуальних положень конструктивізму тими, що якісно вирізняють його з-поміж попередніх парадигм, є: по-перше, – сприйняття реальності не як матеріальної даності, а як ідеально-суб'єктивної конструкції, визнання за нематеріальними духовними чинниками творчої підстави реальності; по-друге, – обумовленість подолання наддержавної гегемонії за допомогою мови та дискурсу, теза про ідеальну інформаційну ситуацію, звільнення людства від деспотичних структур світової політики через поширення інформації та діалог; по-третє, – ідентичність як чинник, що формує характер, орієнтації акторів; по-четверте, – розпізнання тих чи інших дій як наслідку певних рішень, котрі є результатом альтернатив свідомості.

Список використаної літератури

1. *Панова Е.П.* Сила привлекательности: использование «мягкой власти» в мировой политике / Е.П. Панова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.vestnik.mgimo.ru/fileserver/13/vestnik_13_14.pdf
2. *Сафронова О.В.* К вопросу о генеалогии конструктивизма в теории международных отношений / О.В. Сафронова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http://www.unn.ru/pages/issues/vestnik/99990200_West_MO_2004_1\(2\)/10.pdf](http://www.unn.ru/pages/issues/vestnik/99990200_West_MO_2004_1(2)/10.pdf)
3. *Сморгунов Л.В.* Сравнительная политология. В поисках новых методологических ориентаций: значат ли что-либо идеи для объяснения политики? / Л.В. Сморгун // Полис. – №1. – 2009. – С.118–129.
4. *Циганков П.А.* Межгосударственное сотрудничество: возможности социологического подхода / П.А. Циганков, А.П. Циганков // Общественные науки и современность. – №1. – 1999. – С. 131–141.
5. *Штрамаєр Г.* Політика і мас-медіа / Г. Штрамаєр; пер. з нім. А. Орган. – К.: Видавн. дім «Києво-Могилян. академія», 2008. – 303 с.

Стаття надійшла до редколегії 03.04.2013

Прийнята до друку 22.05.2013

HEURISTIC PRINCIPLES OF CONSTRUCTIVIST APPROACH IN THE RESEARCH SYSTEM OF INTERNATIONAL AFFAIRS

Sviatoslav Motren

*Ivan Franko National University of Lviv
Institute of philosophy, department of theory and history of political science
Universytetska st., 1, 79000, Lviv, Ukraine
e-mail: s.motren@gmail.com*

The article discusses constructivist approach as the methodological background for international (inter-state) relations researches. An issue is considered according to the development

of “great debates” in the theory of international relations. Ascendancy of research tool-making framework over inter-paradigm opposition is depicted as the principal element for constructivist introduction. The main attention is paid to correlation of constructivist interpretation with basic statements of neo-realism.

Key words: methodology debates, communication among the actors, identity, interpretation, “soft power”, cooperation.

ЭВРИСТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ КОНСТРУКТИВИСТСКОГО ПОДХОДА В СИСТЕМЕ ИССЛЕДОВАНИЙ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Святослав Мотрен

*Львовский национальный университет им. Ивана Франко,
философский факультет, кафедра теории и истории
политической науки,
ул. Университетская, 1, 79000, Львов, Украина
e-mail: s.motren@gmail.com*

Рассматривается конструктивистский подход как методологическая основа исследования международных (в частности межгосударственных) отношений. Проблема анализируется в контексте разворачивания «великих споров» в теории международных отношений. Выход исследовательского инструментария за рамки межпарадигмального противостояния изображается как выходной пункт становления конструктивизма. Особенное внимание уделено соотношению конструктивистских интерпретаций с основополагающими принципами неореализма.

Ключевые слова: методологические дебаты, междисциплинарная коммуникация, идентичность, интерпретация, «мягкая сила», сотрудничество.